

Αστεακός Ζαπατισμός*
Urban Zapatismo
John Holloway

Instituto de Ciencias Sociales y Humanidades Benemérita
Universidad Autónoma de Puebla

Humboldt Journal of Social Relations 29:1, 2005

Μετάφραση: Θοδωρής Σάρας

I

Δεν είμαι ιθαγενής χωρικός. Πιθανά κι εσύ αγαπητέ αναγνώστη, επίσης δεν είσαι κάποιος ιθαγενής χωρικός. Και αυτό το άρθρο περιστρέφεται γύρω από την εξέγερση κάποιων ιθαγενών χωρικών.

Οι Ζαπατίστας της Τσιάπας είναι χωρικοί. Οι περισσότεροι από εμάς που διαβάζουν και γράφουν σε αυτό το περιοδικό είναι κάτοικοι κάποιας πόλης. Οι εμπειρίες μας απέχουν πολύ από των Ζαπατίστας στην Τσιάπας. Οι συνθήκες της ζωής μας είναι πολύ διαφορετικές από των Ζαπατίστας, και οι μορφές της πάλης μας επίσης. Και όμως η αντήχηση της εξέγερσης των Ζαπατίστας στις πόλεις έχει γίνει τεράστια. Γιατί; τι σημαίνει ο ζαπατισμός για τις πόλεις;

Υπάρχουν δυο μορφές αντίδρασης στις πόλεις. Η πρώτη αντίδραση είναι αυτή της αλληλεγγύης: η πάλη των ιθαγενών της Τσιάπας είναι απλά μία πάλη που της δίνουμε όλη τη δυνατή υλική και πολιτική μας υποστήριξη. Η αλληλεγγύη προσδιορίζει την πάλη ως πάλη “αυτών”, και αυτοί είναι ινδιάνοι που ζουν στην Τσιάπας. Δεν μειώνω αυτή την αντίδραση, αλλά δεν είναι αυτή που με απασχολεί εδώ.

Η δεύτερη αντίδραση πάει πιο παραπέρα. Αυτή δεν αφορά την αλληλεγγύη με τον αγώνα των άλλων, αλλά την κατανόηση ότι οι Ζαπατίστας και εμείς είμαστε μέρος ενός και του ίδιου αγώνα. Οι Ζαπατίστας της Τσιάπας δεν μας δίνουν ένα μοντέλο που μπορούμε να το εφαρμόσουμε στο δικό μας κομμάτι του αγώνα, αλλά βλέπουμε τις μορφές του αγώνα τους ως έμπνευση για την ανάπτυξη των δικών μας μορφών πάλης. Με αυτή την έννοια μπορούμε να μιλήσουμε για τη διάχυση του Ζαπατισμού στις πόλεις, την ανάπτυξη του αστεακού Ζαπατισμού, για τον οποίο ο E Z L N δεν είναι ένα μοντέλο αλλά ένα σταθερό σημείο αναφοράς.

Δεν υπάρχει καμία γραμμική πρόοδος εδώ. Δεν είναι η διάχυση μίας οργάνωσης για την οποία μιλάμε (βέβαια η διάχυση του μετώπου των Ζαπατίστας μέσα στο Μεξικό είναι μέρος αυτής της διαδικασίας.) Ούτε είναι πραγματικά το θέμα της διάχυσης της επιρροής από την Τσιάπας. Δεν είναι οι αποφάσεις του E Z L N που έχουν επιρροή στους αγώνες στη Ρώμη ή το Μπουένος Άιρες. Είναι μάλλον θέμα αντήχησης και έμπνευσης. Η εξέγερση των Ζαπατίστας έχει μία τεράστια αντήχηση στις πόλεις του κόσμου, γιατί τα θέματα που αναδεικνύει ο E Z L N και οι προσανατολισμοί που προτείνει, έχουν αντηχήσει ισχυρά στις ασχολίες και τις κατευθύνσεις των ανθρώπων στις πόλεις. Είναι μία σταθερή πηγή έμπνευσης γιατί έχουν διαμορφωθεί με μία συγκεκριμένη καθαρότητα (όχι μόνο στις διακηρύξεις αλλά στην πράξη) στις κατευθύνσεις και τα θέματα τα οποία είναι ήδη

* Μεταφράζω τον όρο urban zapatismo του Holloway ως αστεακό ζαπατισμό, δηλαδή έναν ζαπατισμό του άστεως της πόλης, κι όχι ως αστικό ζαπατισμό, κάτι που στην ελληνική γλώσσα θα παρέπεμπε σε κάποιας μορφής σύνδεση με την αστική τάξη.

παρόντα στους αγώνες των πόλεων.

Ο σκοπός της ομιλίας για τον αστεακό Ζαπατισμό είναι διπλός. Από τη μία πλευρά είναι ένας τρόπος να εστιάσουμε πιο πολύ σε αυτή τη διαδικασία. Τι είναι αυτή η αντήχηση; Τη φανταζόμαστε ή είναι μία αληθινή αντήχηση; Ποιες είναι οι διαφορές ανάμεσα στο Ζαπατισμό στις πόλεις και τον Ζαπατισμό στην ύπαιθρο; Ποια είναι τα πρακτικά προβλήματα της ανάπτυξης αυτού του είδους της πολιτικής στις πόλεις;

Αλλά από την άλλη, όταν μιλάμε για αστεακό Ζαπατισμό είναι σαν να μιλάμε για το Ζαπατισμό ως πρόκληση. Οι Ζαπατίστας δεν ζητούν τη συμπάθεια ή την αλληλεγγύη μας. Το να τιμάμε τα δέκα και τα είκοσι χρόνια του E Z L N δεν πρέπει να είναι μία γιορτή για αυτούς, αλλά μία πρόκληση σε εμάς. Μας ζητάν να συμμετάσχουμε στον αγώνα τους για έναν κόσμο αξιοπρέπειας.¹ Πώς θα το κάνουμε, εμείς που ζούμε στις πόλεις, που γράφουμε και διαβάζουμε αυτό το περιοδικό;

II

Η εξέγερση των Ζαπατίστας έχει υπάρξει ένα θεμελιώδες σημείο αναφοράς για τους αστεακούς αγώνες των τελευταίων δέκα χρόνων. Αν και υπάρχουν προφανείς διαφορές ανάμεσα στις συνθήκες και τις μορφές του αγώνα. Εμείς που ζούμε στις πόλεις και παρατηρούμε ότι οι Ζαπατίστας δεν είναι οργανωμένοι ως στρατός. Εμείς δεν ζούμε μέσα στις κοινοτικές δομές στήριξης που υπάρχουν στην Τσιάπας. Εμείς δεν έχουμε γη στην οποία να καλλιεργήσουμε τα αναγκαία διατροφικά είδη για την επιβίωση, και δεν είμαστε στο σύνολο μας, συνηθισμένοι με τα επίπεδα της απόλυτης φτώχειας που βιώνουν καθημερινά οι Ζαπατίστας στην Τσιάπας.

Υπάρχουν πλευρές της εξέγερσης των Ζαπατίστας που δεν έχουν αντηχήσει στις πόλεις. Εμείς οι Ζαπατίστας του άστεως γενικά δεν θέλουμε να οργανωθούμε ως στρατός και συχνά απορρίπτουμε το μιλιταρισμό ως μορφή οργάνωσης και ως έννοια του αγώνα. Στις πρόσφατες συζητήσεις στην Ιταλία, οι Ζαπατίστας προβάλλονται ως μοντέλο για την άποψη μίας απόλυτης απόρριψης της βίας. Η άλλη πλευρά του Ζαπατισμού στην Τσιάπας που έχει μικρή αντήχηση στις πόλεις είναι η χρήση των εθνικών συμβόλων – η εθνική σημαία, το παίξιμο του εθνικού ύμνου. Το κίνημα του αστεακού Ζαπατισμού τείνει να μην είναι εθνικιστικό και σε πολλές περιπτώσεις είναι προφανώς αντι-εθνικιστικό. Δεν είναι τόσο ένα διεθνιστικό κίνημα όσο ένα παγκόσμιο κίνημα, ένα κίνημα αγώνα για το οποίο το βασικό σημείο αναφοράς του είναι ο παγκόσμιος καπιταλισμός κι όχι το έθνος-κράτος.

Ποιες είναι επομένως οι πλευρές της εξέγερσης των Ζαπατίστας που αντηχούν μέσα στις πόλεις του κόσμου; Το πιο προφανές είναι το απλό γεγονός της εξέγερσης – το γεγονός ότι οι Ζαπατίστας ξεσηκώθηκαν σε μία εποχή που η εξέγερση φαινόταν να έχει ξεπεραστεί, το Ya Basta! τους σε έναν κόσμο που ήταν προφανώς ανήθικος.

Αλλά υπάρχει και κάτι περισσότερο. Είναι επίσης που, αυτό το Ya Basta! στράφηκε ενάντια σε μία αριστερά που μπαγιάτεψε και έγινε δύσκαμπτη και αλλοτριωμένη. Είναι η απόρριψη τόσο της επαναστατικής πρωτοπορίας και του προσανατολισμένου προς το κράτος ρεφορμισμού, όσο και η απόρριψη του κόμματος ως οργανωτικής μορφής και η επιδίωξη της εξουσίας ως σκοπού.

Η απόρριψη των παλιών μορφών της αριστερής πολιτικής μας αφήνει με ένα τεράστιο ερωτηματικό. Που είναι σημαντικό. Ο λόγος των ζαπατίστας “caminamos preguntando ”

(περπατάμε ρωτώντας) απαιτεί μία συγκεκριμένη αντίληψη γιατί έχουμε συνείδηση ότι δεν ξέρουμε προς τα που πάμε. Ο κόσμος γύρω μας κάνει να κραυγάζουμε, αλλά που πηγαίνουμε με την κραυγή μας, τι κάνουμε με την κραυγή μας;ⁱⁱ Η πολιτική της εξέγερσης είναι πολιτική αναζήτησης – όχι για την σωστή γραμμή, αλλά για κάποια πορεία προς τα εμπρός, κάποιο δρόμο που θα κάνει την κραυγή μας αποτελεσματική. Δεν υπάρχει κόμμα να μας πει προς τα που να πάμε, κι έτσι πρέπει να το ανακαλύψουμε μόνοι μας.

Η πολιτική του “περπατάμε ρωτώντας” οδηγεί σε συγκεκριμένες μορφές οργάνωσης. Οι οργανωτικές μορφές των Ζαπατίστας στην Τσιάπας χαρακτηρίζονται από μία ένταση, όπως οι ίδιοι λένε με έμφαση. Αυτή η ένταση συγκεντρώνεται στην αρχή τους “mandar obedeciendo.” (διοικούμε υπακούοντας) Από την άλλη πλευρά, είναι οργανωμένοι ως στρατός, με ό,τι σημαίνει αυτό όσον αφορά τις κάθετες γραμμές διαταγής. Αλλά ο στρατός υπόκειται στον έλεγχο των κοινοτικών συμβουλίων, όπου ο διάλογος και η συναίνεση είναι οι βασικές αρχές τους.

Η απόρριψη του κόμματος ως οργανωτικής μορφής σήμαινε (αναπόφευκτα, ίσως) την αναβίωση της συμβουλευτικής οργάνωσης (councilism), την αναβίωση του συμβουλίου ή της συνέλευσης.ⁱⁱⁱ Το συμβούλιο είναι η παραδοσιακή μορφή της εκφρασμένης εξέγερσης, που αναδύεται ξανά και ξανά από την παραδοσιακή Κομμούνα μέχρι τα Συμβούλια Γειτονιάς της πρόσφατης εξέγερσης της Αργεντινής. Είναι μία εκφραστική μορφή οργάνωσης, που αναζητεί να εκφράσει το θυμό και τις ανησυχίες των συμμετεχόντων. Αυτό μπορεί να αντιπαρατεθεί στη μορφή του κόμματος, που δεν είναι εκφραστική αλλά εργαλειώδης, σχεδιασμένο για να πραγματοποιήσει το σκοπό της κατάληψης της κρατικής εξουσίας. Ως μορφή έκφρασης, το συμβούλιο τείνει να είναι οριζόντιο στις δομές του, ενθαρρύνοντας την ελεύθερη συμμετοχή όλων, στοχεύοντας να φτάσει σε απόφαση μέσω της συναίνεσης. Βλέποντας με τον τρόπο αυτό, το συμβούλιο δεν είναι τόσο μία τυπική δομή όσο ένας οργανωτικός προσανατολισμός. Αυτός ο οργανωτικός προσανατολισμός – η έμφαση στην οριζοντιότητα, η ενθάρρυνση της έκφρασης των ανησυχιών των ανθρώπων, είτε είναι “επαναστατικές” είτε “πολιτικές” – είναι ένα χαρακτηριστικό στοιχείο του σύγχρονου κύματος αγώνα των πόλεων: όχι μόνο στα συμβούλια γειτονιάς της Αργεντινής, αλλά επίσης σε κάποιες ομάδες των *πικετέρος*, των Μητέρων της Πλατείας του Μαΐου (the Madres de la Plaza de Mayo), των κοινωνικών κέντρων στη Ρώμη στο Μιλάνο ή στο Τορίνο, του κινήματος της *άλλης παγκοσμιοποίησης* γενικά.

Η συμβουλευτική οργάνωση σχετίζεται με το θέμα της κοινότητας. Στις περιοχές των Ζαπατίστας στην Τσιάπας η κοινότητα υπάρχει, όχι μόνο ως ρομαντικό ειδύλλιο, αλλά απλά γιατί οι περισσότεροι άνθρωποι ενός χωριού έχουν γνωρίσει ο ένας τη ζωή του άλλου και γιατί υπάρχουν θεσμισμένες πρακτικές κοινής εργασίας και λήψης αποφάσεων. Στις πόλεις συχνά υπάρχει μία πολύ μικρή αίσθηση της κοινότητας. Οι άνθρωποι που ζουν μαζί δεν ζουν αναγκαστικά κοντά, και οι άνθρωποι που συχνά ζουν κοντά ο ένας στον άλλον δεν έχουν επαφές. Η κραυγή της διαμαρτυρίας που αισθανόμαστε, συχνά βιώνεται ως απομονωμένη και απελπισμένη, μία κραυγή που μοιραζόμαστε στην καλύτερη των περιπτώσεων με μία χούφτα φίλων. Η (ανα)δόμηση των κοινοτικών δεσμών, έχει επομένως γίνει κεντρικό θέμα των κινήματων των πόλεων. Η κατασκευή των κοινωνικών κέντρων ή των εναλλακτικών καφέ, η συμπόρευση ανθρώπων σε άτυπα και εναλλακτικά κινήματα δημιουργούν νέα πρότυπα κοινοτικής και αμοιβαίας εμπιστοσύνης που είναι μέρος και τμήμα της ανάπτυξης συμβουλευτικών μορφών οργάνωσης.

Ίσως η κεντρική πρόκληση του αστεακού Ζαπατισμού είναι η πρόκληση της αυτονομίας. Η αυτονομία είναι απλά η άλλη όψη να πούμε ότι θέλουμε να αλλάξουμε τον κόσμο χωρίς να πάρουμε την εξουσία. Η απόρριψη της επιδίωξης της κρατικής εξουσίας σημαίνει την απόρριψη

του κόμματος ως μορφής οργάνωσης (κατανοώντας το κόμμα ως μία οργάνωση που προσανατολίζεται προς το κράτος). Αλλά σημαίνει και πολλά περισσότερα από αυτό. Σημαίνει επίσης την αλλαγή στην κατανόηση του κοινωνικού ή ταξικού αγώνα.^{iv} Η παραδοσιακή έννοια βλέπει τον ταξικό αγώνα ως αγώνα για εξουσία, έναν αγώνα για την εξουσία ο οποίος αναπόφευκτα προσδιορίζει την ατζέντα, τους ρυθμούς και τις μορφές του αγώνα. Η αντιπαράθεση είναι ο άξονας του κοινωνικού αγώνα. Εάν, όμως, πούμε ότι δεν θέλουμε να πάρουμε την εξουσία, τότε ολόκληρη η έννοια του αγώνα αλλάζει. Αυτό που είναι τώρα κεντρικό δεν είναι η αντιπαράθεση με την άλλη πλευρά (κεφάλαιο) αλλά η οικοδόμηση του δικού μας κόσμου. Προσπαθούμε να εστιάσουμε στο τι κάνουμε εμείς, να σπρώξουμε την αντιπαράθεση στη μία μεριά. Αυτός συνεχίζει να είναι ταξικός αγώνας, είναι ακόμα αντιπαράθεση με το κεφάλαιο (αναπόφευκτα, αφού το κεφάλαιο είναι η επιβολή του αλλοτριωτικού ελέγχου της δραστηριότητας μας). Αλλά στο βαθμό που αρπάζουμε την πρωτοβουλία, αρπάζουμε την ατζέντα. Κάνουμε το κεφάλαιο να ακολουθεί την ατζέντα μας, έτσι ώστε να γίνεται καθαρό ότι η επίθεση προέρχεται από αυτούς, και όχι από εμάς. Δεν μπορεί να είμαστε αυτόνομοι σε μία καπιταλιστική κοινωνία, αλλά μπορούμε να σπρώξουμε την αυτονομία μας όσο μακρύτερα μπορούμε. Το κεφάλαιο είναι η άρνηση της αυτονομίας, η αιώνια επαναλαμβανόμενη άρνηση του αυτοπροσδιορισμού μας. (ως μέρους αυτού, το κράτος είναι η αιώνια επαναλαμβανόμενη άρνηση του συμβουλίου) Εάν εμείς βλέπουμε την αντιπαράθεση ως τον άξονα του αγώνα, τότε προσδοκούμε και συμμετέχουμε σε αυτή την άρνηση. Αλλά κάνοντας την ανάπτυξη της δικής μας δημιουργικότητας (τη δύναμη του δικού μας πράττειν) το κέντρο του κινήματος, το κεφάλαιο αποκαλύπτεται ως παράσιτο, που πιέζεται να τρέχει πίσω μας κάθε στιγμή. Αυτό επεξηγήθηκε στα Καρακόλε, της Ζαπατιστικής θέσμησης των δικών τους Συμβουλίων Καλής Διακυβέρνησης (Juntas de Buen Gobierno)^v, στα οποία οι Ζαπατίστας απορρίπτουν το Κράτος, γυρίζουν την πλάτη τους στο κράτος, και ούτε απαιτούν κάτι από αυτό ούτε αναμετρούνται ανοιχτά μαζί του, κάνοντας απλά το δικό τους.

Αλλά κάνοντας το δικό μας, αναπτύσσοντας τη δημιουργικότητα μας, δεν είναι το ίδιο στις πόλεις και στην ύπαιθρο. Δεν κατέχουμε γη στην οποία μπορούμε να καλλιεργήσουμε ακόμα και την πιο βασική σοδιά διατροφής. Μπορεί να είναι δυνατό να καταλάβουμε τη γη για τέτοιους σκοπούς (όπως ξεκίνησαν να κάνουν οι *πικετέρος* στην Αργεντινή), αλλά αυτό για τις περισσότερες ομάδες της πόλης δεν είναι επιλογή. Με σκοπό να αναπτύξουμε την αυτονομία μας πιεζόμαστε σε αντιφατικές καταστάσεις, στις οποίες είναι καλύτερο να τις αναγνωρίσουμε παρά να τις συγκαλύψουμε, ακριβώς όπως έκαναν οι Ζαπατίστας στην Τσιάπας, αναγνωρίζοντας από την αρχή την μεγάλη σημασία της αντίφασης της στρατιωτικής τους οργάνωσης σε ένα κίνημα για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Οι αυτόνομες αστακές ομάδες επιβιώνουν είτε στη βάση των κρατικών επιδοτήσεων (που πιέζονται μερικές φορές από τις ίδιες τις ομάδες όπως στην περίπτωση των *πικετέρος* που χρησιμοποιούν τα οδοφράγματα για να πιέσουν την κυβέρνηση να δώσει χρήματα στους ανέργους) ή στη βάση ενός μίγματος περιστασιακής ή κανονικής μισθωτής απασχόλησης και κρατικών επιδοτήσεων.^{vi} Επομένως πολλές αστακές ομάδες συνθέτονται από ένα μείγμα ανθρώπων με κανονική απασχόληση, ανθρώπων που είναι από επιλογή ή από ανάγκη σε μη-κανονική ή περιστασιακή απασχόληση και ανθρώπων που (πάλι από επιλογή ή από ανάγκη) είναι άνεργοι, συχνά εξαρτώμενοι από τις κρατικές επιδοτήσεις ή κάποιου είδους δραστηριότητας στην αγορά για την επιβίωση τους. Αυτές οι διαφορετικές μορφές εξάρτησης σε δυνάμεις που δεν ελέγχουμε (στο κεφάλαιο) θέτουν προβλήματα και όρια που θα πρέπει να αναγνωριστούν. Την ίδια ώρα η σημασία αυτών των ορίων προφανώς εξαρτάται από τη συλλογική δύναμη των ομάδων: στην περίπτωση των *πικετέρος*, για παράδειγμα, η πληρωμή των κρατικών επιδοτήσεων επιβλήθηκε από τα οδοφράγματα και διαχειρίστηκε από τις ίδιες τις ομάδες.

Όλες αυτές οι διαφορετικές μορφές εξάρτησης στο κεφάλαιο επιβάλλονται από την ιδιοκτησία, από

το γεγονός ότι όλος ο πλούτος που παράγεται από το ανθρώπινο πράττειν παγιώνεται στη μορφή της ιδιοκτησίας που αντιμετωπίζει και μας αποκλείει. Ο περιορισμός των αυτόνομων αυτοπροσδιορισμών μας, εμφανίζεται στη μορφή της ιδιοκτησίας πίσω από την οποία στέκονται οι δυνάμεις του νόμου και της τάξης που την προστατεύουν. Επομένως φαίνεται ότι πιεζόμαστε, είτε πίσω σε μία λογική της αναμέτρησης στην οποία χάνουμε την πρωτοβουλία, είτε στο να εστιάσουμε στην κατάκτηση της εξουσίας ώστε να μπορέσουμε να ελέγξουμε την αστυνομία και να αλλάξουμε τους νόμους ιδιοκτησίας. Εάν αποκλείσουμε την πορεία αυτή (απλά γιατί ο έλεγχος του κράτους τείνει να γίνει έλεγχος από το κράτος), πώς μπορούμε να πάμε παραπέρα; Πιθανά μέσω της αποφετιχοποίησης της ιδιοκτησίας, θεωρώντας ότι η ιδιοκτησία δεν είναι ένα πράγμα κατεστημένο, αλλά μία αδιάκοπη διαδικασία απαλλοτριώσης, ένα ρήμα και όχι ένα ουσιαστικό. Το πρόβλημα τότε δεν βρίσκεται στο να συλλάβουμε τη δράση μας με όρους αμφισβήτησης της ιδιοκτησίας, αλλά να εστιάσουμε στην δόμηση ενός εναλλακτικού κόσμου και να σκεφτούμε να αποφύγουμε την καπιταλιστική ιδιοποίηση των προϊόντων του δικού μας πράττειν.

Όλα τα προβλήματα υποδεικνύουν τους κινδύνους να οδηγηθούμε σε μία σύγχυση της έμφασης στην αυτονομία με την έννοια της μικροπολιτικής. Η έννοια της αυτονομίας, όπως γίνεται κατανοητή εδώ, δείχνει στην κεντρικότητα του δικού μας πράττειν και την ανάπτυξη της δικής μας δύναμης να φτιάχνουμε: εάν δούμε τον κόσμο από αυτήν την προοπτική, τότε είναι καθαρό ότι το κεφάλαιο είναι ένα παράσιτο και οι αποκαλούμενοι “κυρίαρχοι” απλά τρέχουν από πίσω μας όλη την ώρα για να απαλλοτριώσουν τα αποτελέσματα του δημιουργικού μας πράττειν. Το πρόβλημα της επανάστασης είναι να ξεφύγουμε από αυτά τα παράσιτα, να τους αποτρέψουμε να απαλλοτριώνουν τη δημιουργικότητα μας και τα αποτελέσματα της, να τους καταστήσουμε ανίκανους. Αυτός ο αγώνας δεν απαιτεί καμία κεντρική οργάνωση (και σίγουρα κανέναν προσανατολισμό προς το κράτος) αλλά η δύναμη της εξαρτάται από το μαζικό του χαρακτήρα. Αυτό που οποιαδήποτε συγκεκριμένη ομάδα μπορεί να πετύχει εξαρτάται από τη δύναμη ολόκληρου του κινήματος να σπρώξει στις ίδιες ή παρόμοιες κατευθύνσεις. Η δύναμη των συστατικών ομάδων εξαρτάται από τη δύναμη του κινήματος, όπως η δύναμη του κινήματος εξαρτάται από τη δύναμη των ομάδων σύστασης.

III

Ωστόσο αν σκεφτόμαστε την επανάσταση, αντιμετωπίζουμε το καθήκον της διάλυσης της Πραγματικότητας. Ο μετασηματισμός του κόσμου σημαίνει να κινηθούμε από έναν κόσμο που κυριαρχείται από την αντικειμενική πραγματικότητα, σε έναν κόσμο στον οποίο η υποκειμενική δημιουργικότητα είναι στο κέντρο, στον οποίο η ανθρωπότητα γίνεται ο “δικός της αληθινός ήλιος”^{vii} Ο αγώνας για έναν τέτοιο κόσμο σημαίνει μία αδιάκοπη διαδικασία κριτικής, μία διαδικασία υπονόμησης της αντικειμενικότητας της πραγματικότητας και της απόδειξης ότι εξαρτά απόλυτα την ύπαρξη της από την υποκειμενική δημιουργία. Ο αγώνας μας είναι ένας αγώνας ενάντια στον κόσμο όπως είναι, με τους κανόνες της λογικής του που μας λένε ότι δεν υπάρχει εναλλακτική, με τη γλώσσα του πεζού λόγου που κλείνει τους ορίζοντες μας.

Η ποίηση της εξέγερσης των Ζαπατίστας (των διακηρύξεων και των πράξεων τους) δεν είναι ελάσσονος σημασίας στο κίνημα τους, δεν είναι η εξωτερική διακόσμηση ενός θεμελιακά σοβαρού κινήματος, αλλά είναι κεντρική σε ολόκληρο τον αγώνα τους. Το γεγονός ότι οι Ζαπατίστας της Τσιάπας (και σε κάποιο βαθμό άλλα κινήματα ιθαγενών της Λατινικής Αμερικής) έχουν ασκήσει τέτοια επίδραση στους αγώνες των πόλεων του κόσμου έχει να κάνει σε μεγάλο βαθμό με τη

γλώσσα που χρησιμοποιούν. Αυτή δεν είναι θέμα απλά των όμορφων λέξεων ή των αδιαμφισβήτητων λογοτεχνικών ικανοτήτων του Μάρκος. Πάνω από όλα είναι προσφέρει έναν διαφορετικό τρόπο θέασης του κόσμου, μία θέαση που σπάει την κυρίαρχη λογική του δεν υπάρχει εναλλακτική.^{viii} Η ποίηση (και όντως και άλλες μορφές καλλιτεχνικής έκφρασης) ήρθαν να παίξουν κεντρικό ρόλο στον αντικαπιταλιστικό αγώνα: η ποίηση όχι ως όμορφες λέξεις αλλά ως πάλη ενάντια στην πεζή λογική του κόσμου, η ποίηση ως ένα κάλεσμα του κόσμου που δεν υπάρχει ακόμα.

Είναι αυτό ένας επικίνδυνος ρομαντισμός; Οδηγούν οι Ζαπατίστας χωρίς πρόθεση την εξεγερμένη νεολαία του κόσμου σε μορφές δράσης που είναι επικίνδυνα μη-ρεαλιστικές; Πρόσφατα, ως μέρος των εορτασμών των 10/20 χρόνων, οι Ζαπατίστας έδωσαν έμφαση στην κεντρικότητα της οργάνωσης του αγώνα τους: είναι αυτός ένας τρόπος να αντεπιτεθούν στην εντύπωση ότι ο αγώνας τους είναι μόνο ποίηση, απλά η δύναμη της λέξης;

Ίσως υπάρχει ένα στοιχείο ρομαντισμού στην αντήγηση του αγώνα των Ζαπατίστας. Μερικές φορές, οι υποστηρικτές των Ζαπατίστας που επισκέπτονται τις κοινότητες τους στην Τσιάπας, έχουν μία σύγκρουση ανάμεσα στις προσδοκίες τους και την πραγματικότητα της εμπειρίας τους. Γενικά ωστόσο δεν είναι αυτό το θέμα. Εκείνοι που συμμετέχουν ενεργά στον αγώνα, είτε στις πόλεις είτε στην ύπαιθρο, έχουν συνείδηση των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν και τη σημασία της οργάνωσης. Η ποίηση του ζαπατισμού δεν εκτρέπει τους ανθρώπους από το θέμα της οργάνωσης. Αυτό που κάνει είναι να ανοίγει τις προοπτικές σε έναν κόσμο που φαίνεται τρομακτικά κλειστός. Πιο πέρα από αυτό, προτείνει μορφές δράσης που σπάνε τη λογική του κεφαλαίου και είναι πιο δύσκολο για αυτό να τις ενσωματώσει στο πλέγμα της κυριαρχίας του.

Η κατηγορία του ρομαντισμού έχει να κάνει πράγματι με το θέμα της εξουσίας. Ο “ρεαλισμός” ταυτίζεται με την προοπτική που εστιάζει στην εξουσία, που βλέπει την οργάνωση και τη δράση ως εργαλεία για να πετύχει συγκεκριμένες αλλαγές (είτε ελάχισσες αλλαγές ή τη ριζική αλλαγή της κοινωνίας.) Αυτό που η ρεαλιστική προοπτική αποτυγχάνει να δει είναι ότι η μεγάλη εργαλειακότητα της προσέγγισης οδηγεί σε προσαρμογή των μορφών δράσης και της οργάνωσης, που εξουδετερώνει και ακινητοποιεί το κίνημα της αλλαγής. Είναι ακριβώς γιατί ο εργαλειακός ρεαλισμός απέτυχε στην πραγματοποίηση της ριζικής αλλαγής που οδήγησε τους ανθρώπους παντού να έχουν στραφεί από αυτή την προσέγγιση σε μορφές δράσης που είναι *εκφραστικές* παρά εργαλειακές. Μέρος αυτού είναι και η στροφή από τον σκοπό της κατάληψης της εξουσίας και από το κόμμα ως οργανωτική μορφή. Η ποίηση του κινήματος είναι μέρος της ίδιας διαδικασίας.

Αυτός ο ποιητικός ρομαντισμός θα αποδειχθεί πιο ρεαλιστικός από τον προηγούμενο σοσιαλιστικό ρεαλισμό; Δεν το γνωρίζουμε. Αυτό που γνωρίζουμε είναι ότι ο ρεαλισμός της εξουσιαστικής πολιτικής απέτυχε τη ριζική κοινωνική αλλαγή και πως η ελπίδα εκτίθεται στο θρυμματισμό της πραγματικότητας, στη θέσμιση της δικής μας πραγματικότητας, της δικής μας λογικής, της δικής μας γλώσσας, των δικών μας χρωμάτων, της δικής μας μουσικής, του δικού μας χρόνου, του δικού μας χώρου. Αυτός είναι ο πυρήνας του αγώνα όχι μόνο ενάντια σε “αυτούς” αλλά ενάντια στους εαυτούς μας, αυτός είναι ο πυρήνας της αντήγησης των Ζαπατίστας.

- i Για την αναζήτηση της αξιοπρέπειας βλέπε στο Holloway (1998)
- ii Για την πολιτική της κραυγής βλέπε στο Holloway (2002)
- iii Βλέπε για παράδειγμα, Ουνίña (2003) or Zibechi (2003)
- iv Για αυτό βλέπε παράδειγμα Holloway (2004), Zibechi (2003), Colectivo Situaciones/ MTD Solano (2002), Aubenbas and Benasayag (2003).
- v Τον Αύγουστο του 2003 οι Ζαπατίστας θεμελίωσαν έναν αριθμό Συμβουλίων Καλής Διακυβέρνησης. Αυτό συμπεριλάμβανε την αναδιοργάνωση των δικών τους μορφών διακυβέρνησης. Μία από τις πιο σημαντικές συνέπειες αυτής της αναδιοργάνωσης είναι, ότι μετά από χρόνια ανεπιτυχών προσπαθειών του κράτους να θέσει σε εφαρμογή τις συμφωνίες του Σαν Αντρές για τα δικαιώματα των ιθαγενών, οι Ζαπατίστας διακήρυξαν ότι δεν θα έκαναν πλέον κανένα αίτημα στην κυβέρνηση αλλά απλά θα προχωρούσαν στην εφαρμογή των συμφωνιών μόνοι τους. Έτσι, έστρεψαν την πλάτη τους στο κράτος.
- vi Για μία συζήτηση της πρακτικής των πικετέρος και ειδικά της MTD Solano, βλέπε Colectivo Situaciones/ MTD Solano (2002). Αυτή είναι μία από τις πολλές πλούσιες συζητήσεις των πιθανοτήτων και των δυσκολιών του αστεακού Ζαπατισμού που γνωρίζω.
- vii Βλέπε στον Μάρξ (1975, σελ.176): “Η κριτική της θρησκείας βγάζει τον άνθρωπο από τις αυταπάτες, κι έτσι μπορεί, να δράσει και να σχηματίσει τη δική του πραγματικότητα ως ένας άνθρωπος που έχει απαλλαγεί από τις αυταπάτες του και βρήκε τη λογική, για να μπορεί να περιστρέφεται γύρω από τον εαυτό του κι επομένως γύρω από τον πραγματικό του ήλιο. Η Θρησκεία δεν είναι παρά ο ψεύτικος ήλιος ο οποίος περιστρέφεται γύρω από τον άνθρωπο όσο αυτός δεν περιστρέφεται γύρω από τον εαυτό του.”
- viii Η περίφημη φράση της Θάτσερ για να εξηγήσει την ανάγκη υποταγής της πολιτικής στην αγορά.

Αναφορές

Aubenas, Florence and Benasayag, Miguel. 2002. *Résister, c'est créer*. Paris: La Découverte.

Colectivo Situaciones/ MTD Solano. 2002. *La Hipótesis 891: Más Allá de los Piquetes*. Buenos Aires: Ediciones de Mano en Mano.

Holloway, John. 1998. "Dignity's Revolt." in Holloway and Peláez (1998), pp. 159-198.

Holloway, John. 2002. *Change the World without taking Power* (London: Pluto)

Holloway, John and Peláez, Eloína (eds). 1998. *Zapatista! Reinventing Revolution in Mexico*. London: Pluto.

Marx, Karl. 1975. "Introduction to the Contribution to the Critique of Hegel's Philosophy of Law," in Marx Engels Collected Works, Vol. 3 (London: Lawrence and Wishart), pp. 175-187

Ouviña, Hernán. 2003. "Las Asambleas barriales: apuntes a modo de hipótesis de trabajo" *Bajo el Volcán* (Puebla), pp. 59-72

Zibechi Raúl. 2003. *La Genealogía de la Revuelta*. Argentina: La sociedad en movimiento. La Plata: Letra Libre.